

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περί τινων ἄλλων διαφορῶν, καὶ διακρίσεων τῆς λέξεων.

Τὰς λέξεις οἱ Λογικολόμοι συνηθίζουσι νὰ τὰς ὀνομάζουσι κοινότερον ὄρους, ἐπεὶδὴ χρησιμότερον κατὰ τινὰ τρόπον εἰς τὸ νὰ ὀρίζουσι, καὶ νὰ προσδιορίζουσι τὰς ιδέας.

Οἱ ὄροι λοιπὸν λέγονται πρῶτον ἀτομικοὶ, ἢ κύριοι, ἢ καθολικοί· καὶ οἱ καθολικοὶ πάλιν ἄλλοι ὀνομάζονται εἰδικοί, καὶ ἄλλοι γυνικοί, καθ' ὅτι σημαίνουσι ἢ εἴνα μόνον ἄτομον, ὡς Πέτρος, Παῦλος· ἢ εἴνα εἶδος, ὡς ἄνθρωπος, βῆς· ἢ εἴνα γένος, ὡς ζῶον, φυτόν.

Β'. Ὀνομάζονται συγκεκριμένοι, ἢ ἀφηρημένοι, καθ' ὅτι ἢ θελοῦσι σημαίνειν ιδέας καὶ ἐννοίας ἢ συγκεκριμένας, ὡς λευκόν, μέλαν, ἀγαθόν, κακόν· ἢ ἀφηρημένας, ὡς λευκότης, μελανότης, ἀγαθότης, κακότης.

Γ'. Λέγονται φυσικοὶ, ἢ μεταφυσικοὶ οἱ πρῶτοι, καθ' ὅτι σημαίνουσι ὄντα φυσικά, ὡς ὕδωρ, πῦρ, ἄνθρωπος, καρπός· οἱ δεύτεροι, καθ' ὅτι σημαίνουσι ὄντα νοητὰ καὶ ἠθικά, ὡς ἐπιστήμη, ἀμάθεια, ἀρετή, κακία.

Δ'. Ὀνομάζονται θετικοὶ, ἢ σερητικοὶ, καθ' ὅτι δηλοῦν ἢ ὑπάρξιν τῶν πραγμάτων, ἢ ἀπυσίαν, ὡς φῶς, σκότος, ἐκκαρπία, ἀκαρπία, γνῶσις, ἀγνωσία.

Ε'. Ὀνομάζονται ἀπλοῖ, ἢ συμπεπλεγμένοι, καθ' ὅτι αἱ ιδέαι, ὅτε σημαίνουσι ἐκφράζονται ἢ μὲ μίαν λέξιν, ὡς ὕαλος, λίθος, ἢ μὲ πλεοναστέρας, ὡς ὕαλος χρισταλῆς, λίθος ἀντίτυπος· σῶμα διαφανές, σῶμα σκιαρόν, ἢ ἀντίτυπον.

Σ'. Λέγονται κύριοι, ἢ μεταφορικοὶ τὸ πρῶτον, ὅταν ἐκλαμβάνονται εἰς ἐννοίαν τὴν κύριαν καὶ πρῶτην,

τῶν, ὡς κινήσεις, ἡρεμία εἰς σώματος· τὸ δὲ δεύτερον, ὅπότεν λαμβάνονται εἰς εἴνοιαν μεταφορικῶν, ὡς κινήσεις, ἡρεμία τῆς ψυχῆς.

Ζ'. Λέγονται μονώνυμοι, ἢτοι μονόσημοι, ἢ ὁμώνυμοι· μονόσημοι ὅταν ἔχεν μίαν μόνον σημασίαν, ἢτοι σημαίνεν εἴνα μόνον πράγμα, ὡς τίγρις, πάρδαλις· καὶ ὁμώνυμοι ὅταν σημαίνεν περισσότερα ἢ τὸ εἴνα, ὡς ταῦρος, κύων· διὰ τὸ ταῦρος λέγεται καὶ τὸ ζῶον, καὶ εἴνα ἄστρον· ὁμοίως κύων καὶ τὸ ζῶον (ὁ σκύλος), καὶ εἴνα ἄστρον τῷ ἔρανθ. Ὁμώνυμος ἢ μπορέρη καὶ εἰπέρη καὶ τὰς μεταφορικὰς ὄρας.

Η'. Λέγονται σαφεῖς, ἢ ἀσαφεῖς, καὶ τὰς σαφεῖς, ἢ ἀσαφεῖς ιδέας, ὅπῃ μᾶς παρασάινεν.

Θ'. Λέγονται μόνιμοι, ἀκρεβεῖς, ἀεισμήσοι, ὅπότεν σημαίνεν πάντοτε εἴνα μόνον πράγμα διωρισμένον, ὡς κύκλος, τρίγωνον, τετράγωνον, καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ μαθηματικοὶ ὄροι· καὶ ἀσατοὶ, ἢ ἀόριστοι, ὅταν ἢ σημασία τῆς δυνῆ εἶναι ἀρκετὰ διωρισμένη, ἀλλὰ λαμβάνεται εἰς διαφορετὰς εἴνοιας, καὶ αὐτὰς πότε περισσότερον, καὶ πότε ὀλιγώτερον ἐκτεταμένης, ὡς οἱ ὄροι ιδέα, καὶ αἰδήμα κοντὰ εἰς τὰς περισσότερας. Μεταφυσικὰς· ἄπο τὰς ὁποῖας τὸν πρῶτον τὸν λαμβάνεν εἰς σημασίαν πότε τῆς κυρίας ιδέας, καὶ πότε τῆς εἴνοιας· καὶ τὸν δεύτερον ἀπὸ τῆς κυρίας αἰδήματος, καὶ ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'). καὶ καθὼς οἱ ὄροι δόξα, τιμὴ, ἀνδρεία, καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ νοητὰ καὶ ἠθικὰ ὄντα κοντὰ εἰς τὰς περισσότερας ἀνθρώπων, τῶν ὁποῖων πολλὰ ὀλίγοι ἔχεν σαφεῖς καὶ ἀκεκεμημένας εἴνοιας, εἰς ἕσπον ὅπῃ καὶ τὰς παρασάπτων πάντοτε εἰς τὰς αὐτὰς ὄρας.

Ι'. Λέγονται σημαντικοὶ ὅπότεν σημαίνεν κάποιαν ιδέαν, ἢ εἴνοιαν ἀληθινῶν καὶ πραγματικῶν· καὶ ἀσημοὶ ὅπότεν δυνῆ παρασάινεν κάμμίαν ιδέαν καὶ εἴνοιαν, καθὼς τὸ βλύττει, καὶ σκίνδαφος, καὶ συμπάθεια, καὶ ἀντιπάθεια· χῆμα ἐσιώδες, φύσει καθολικὰ, καὶ ἄλλαι παρόμοιαι λέξεις τῶν Σχολαστικῶν

καὶ τῶντι σημασίας, καὶ ἐννοίας πραγματικῆς, καὶ ἀληθινῆς.

ΙΑ', καὶ τελευταῖον, λέγονται συώνυμοι, ὅταν σημαίνεν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, καθὼς ἄορ, ξίφος, καὶ φάσγανον, λίθος καὶ πέτρα, φυτὸν καὶ δένδρον. Ἀγκαλὰ πολλὰ ὀλίγοι δέρισκονται εἰς κάθε γλῶσσαν οἱ κυρίως συώνυμοι ὅροι· ἐπειδὴ οἱ ὅροι ἔχον σχεδὸν ὅλοι κάποιαν διαφορὰν εἰς τὴν σημασίαντες, ἢ ὅποια διακρίνει τὸν εἷνα ἀπὸ κάθε ἄλλου· καὶ ἀληθινὰ οἱ ἀκριβῆντες τὰ τοιαῦτα λίθος πολύτιμος λέγουσιν, δένδρον ὅμως εἰπῆ ποτὲ καὶ πέτρα πολύτιμος· ὁμοίως φυτὸν κερδῆς λέγουσιν, ὄχι ὅμως καὶ δένδρον κερδῆς, τὸ ὅποιον δείχνει, ὅτι λίθος καὶ φυτὸν εἶναι καθολικώτερα, καὶ δένδρον καὶ πέτρα εἰδικώτερα, μὲ ὅλοζ ὅπῃ πολλάκις λαμβάνονται εἰς τὴν αὐτὴν ἐννοίαν. Τὸ ἴδιον λέγουσιν καὶ περὶ ὄλων σχεδὸν τῶν ἄλλων φωνῶν, ὅπῃ κοινότερον ὀνομάζονται συώνυμοι· καὶ ἔργον ἀξίειπαινον καὶ ὠφελιμώτατον ἤθελε κάμη, ὅποιος ἤθελε φιλοπονήσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς Λεξικὸν διορίζον τὴν ἀληθῆ καὶ ἀκριβῆ σημασίαν κάθε λέξεως τοιαύτης, καθὼς ἐδοκίμασε γὰ κάμη ὁ Ἀββα Γεράρδος εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Η'.

Περὶ χρήσεως ἐ κατὰχρήσεως τῶν λέξεων.

Οποιος ὁμιλεῖ, πρέπει βεβαιότατα νὰ ἔχη σκοπὸν ἢ νὰ τὸν καταλάβῃ, ὅ ἔστι νὰ διεγείρῃ εἰς τὴν ἄλλαν τὰς ἐννοίας καὶ ιδέας, ὅπως ἔχει αὐτὸς τῶν πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ τέλος τῆς ὁμιλῆντος εἶναι τὸτο, εἶναι φανερόν, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀσαφεῖς, ἢ ὁμωνύμους, ἢ κενὰς, ἢ ἀσημαίντους ὄρους· ἐπειδὴ τί ιδέας καὶ ἐννοίας ἢ μπορῶν νὰ διεγείρῃ ὄροι ἀσαφεῖς καὶ ἀσημαντοί; ἢ πῶς ἢ μπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ τινὰς, ὅτι θέλει ἐγείρῃ ιδέας καὶ ἐννοίας σαφεῖς καὶ πλήρεις μὲ ὄρους κενὰς καὶ ὁμωνύμους;

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ κατὰχρησις τῶν ὄρων γινᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἔχωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀκρίβειαν, καὶ πλήρεις ιδέας τῶν πραγμάτων, ἢ ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ἔξέρωμεν τὴν ἀληθεῖ καὶ κυρίαν σημασίαν τῶν ὄρων, ἢ τὸτο εἶναι ἀναγκαῖον Α'. Νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὸ νὰ ὁμιλῶμεν περὶ πραγμάτων, ὅπως δὲν ἔξέρωμεν, ἢ τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν ιδέαν ἀκρίβη· καὶ νὰ παχίζωμεν ἢ νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀληθεῖ ἐννοίαν τῶν λέξεων, καὶ νὰ τὰς ἐκλαμβάνωμεν πάντοτε, καὶ μὲ ἀκρίβειαν εἰς αὐτὴν.

Β'. Τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ἔχον ἤδη μίαν σημασίαν μόνιμον καὶ προσδιορισμένον, νὰ τὰς ἐκλαμβάνωμεν πάντοτε εἰς αὐτὴν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι εἰς τὴν θέλησίν μας νὰ ἀλλάζωμεν τὴν σημασίαν τῶν ὄρων, καὶ νὰ λέγωμεν οἶνον ἀντὶ ἄρτου, καὶ ἄρτον ἀντὶ οἴνου, καὶ τὰ παρόμοια· καὶ ἐκεῖνας, ὅπως εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν δὲν ἔχον σημασίαν ἀρκετὰ μόνιμον, καὶ διορισμένην, ἀλλὰ λαμβάνονται ἀπὸ εἴνα εἰς μίαν σημασίαν, καὶ ἀπὸ ἄλλου εἰς ἄλλου,

ἢ αὐτὰς ἐκλαμβάνειν ἢ ὅλοι εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν, τὰς πέντε πρῶτοι εἰς πλεοναστικὴν ἕκτασιν, ἢ πρῶτοι εἰς ὀλιγωτέραν, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰς πλεοναστικὰς ὀρες τῆς νοητικῆς καὶ ἠθικῶν ὄντων, τὰς τέτοιαις λέξεσι ἐγὼ λέγω, ὅτι πρέπει νὰ τὰς ὀρίζωμαι ἀκριβῶς ἢ προτιμότερα, ἢ ἐπιπλέον εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τῆς χρήσεως, ἢ νὰ ἰξόρῃ καθένας ἀκριβῶς εἰς ποίαν ἐννοίαν τὰς ἐκλαμβάνομαι. Ἐπειτα πρέπει νὰ προσέχωμαι ὅπως εἰς ὅλιγον τὴν ὀμιλίαν, ὅσον διεξοδική ἢ αὐτὴ εἶναι, μακάρι ἢ ὡς εἶναι μία πραγματεία ὀγκωδεδάτη, νὰ μὴ τὰς ἐκλάβωμαι εἰς ἄλλαν σημασίαν, ἔξω ἄπο ἐκείνου, ὅπως εἰς τὰς ἀρχαῖαις ταῖς ἐδώκαμαι.

Γ'. Τῆτο εἶναι μάλιστα ἀναγκαῖον ὁπόταν συμβαίνει νὰ διμικρῶσῃ τινὰς νέας ὀρες, ἢ νὰ δηλώσῃ νέας ιδέας· ἢ ὁπόταν ἡ χρεία ἀπαιτῇ νὰ μεταχειρισθῶμαι ὀρες ἀγνώστας εἰς ἐκείνας, ὅπως μᾶς ἀκέραι· ἢ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις καθένας βλέπει φανερά, ὅτι μία τέτοια ἀκριβὴς ἐξήγησις τῆς ὀρων εἶναι ἀπαραίτητος εἰς ἐκείνον, ὅπως ἀγαπᾷ νὰ δώσῃ νὰ τὸν καταλάβειν. Ὅμως εἰς τὴν πρῶτην, πρὸ τῆς νὰ κάμῃ τινὰς ἐνῆ ὀρον καινέριον, πρέπει νὰ πρῶτηρήσῃ, αὐτὸν ἔχει ἢ γλώσσα (εἰς τὴν ὀποίαν ὀμιλεῖ) κανὴν ὀρον, ὁ ὀποῖος νὰ ἐξηγῇ τὴν ιδέαν αὐτῆ· ἢ τὴν ἀκολουθεῖ πολλαῖς φοραῖς, ὅπως ἢ ἀγνοίαν ἢ τῆς πραγμάτων, ἢ τῆς γλώσσῃς νὰ νομίζονται νέαι, πολλαῖς ιδέαι, ὅπως ἦτον παλαιόταται· ἢ νὰ παρεισάγονται νέοι ὀροι, μὲ μὲγάλῃ ἐνόχλησιν ἢ τῆς γλώσσῃς, ἢ ἐκείνων, ὅπως τὴν ἀκέραι, εἰς καιρὸν ὅπως ἦτον ἄλλαι ὀπιδειόταται εἰς τὸ νὰ τὰς ἐξηγήσῃν. Ὅθεν ἀνίσως τὰ πράγματα καὶ αἱ ιδέαι εἶναι ἀληθινὰ νέα, ἢ χρειάζονται ἀπαραίτητως νέας ὀρες, πρέπει νὰ παχίζεν, ὅσον εἶναι δυνατόν, νὰ τὰς ἀγάξεν ἄπο τοῦ βᾶθους τῆς ἰδίας γλώσσῃς, καὶ νὰ τὰς συμμορφόνεν μὲ τὴν φύσιν, καὶ μὲ τὸ ἰδίωμα· εἶδε ἢ πρέπει νὰ τὰς λάβεν ἄπο ἄλλας ξένων

νας γλώσσας, ἐγὼ λέγω πῶς κάθε γλῶσσα πρέπει
 νὰ τὴς λαμβανῆ ἄπο τὴν γλῶσσαν ἐκείνου, ὅπῃ φαί-
 νεται πῶς αὐτὴ ἀλλάγεται· ἢ ἐδικήμας, ἀδειγμα-
 τος χάριν, ἄπο τῆς Ἑλληνικῆς, ἢ Ἰταλικῆς καὶ Γαλ-
 λικῆς, ἄπο τῆς Λατινικῆς, κτ.

Ἦμπορεῖ εἷας ἐδικός μας νὰ τὴς δανειθῆ καὶ ἀπὸ
 ὁποιαυδήποτε ἄλλου τῶν νεωτέρων γλωσσῶν θέλει,
 καθὼς Ἰταλικῶν, Γαλλικῶν, Ἑγγλέζικων, καὶ Γερ-
 μανικῶν· πρέπει ὅμως μὲ μεγάλην κείσιν, καὶ ἀδει-
 γμάτων καὶ ἐπιμέλειαν, ἵνα νὰ τὴς συμμορφῶνῃ, κα-
 θὼς εἴπαμεν, μὲ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς γλώσ-
 σης, καὶ καὶ μὴ τὴς μεταφράζῃ καθὼς εἶναι, καὶ γε-
 μίζει τῆς γλωσσῶν τε ἄπο λέξεις ξένας γεγραμμένας
 μὲ γράμματα τῆς γλώσσῆς τε, καθὼς εἶναι τὰ ἀεισ-
 ῶτερα ἄπο τὰ ἐδικήμας ἀπλᾶ βιβλία.

Εἰς τῆς δευτέρας ἀεισῶσιν πρέπει νὰ φυλάτπται
 τινὰς ὅσον Ἦμπορεῖ νὰ μὴ μεταχειρίζεται ὄρας ἀ-
 γνώστας ὅπῃ δὲν τὸ ἀπαιτεῖ ἢ χρεια· ἵνα τί εἶναι
 παιδαγωγώδες νὰ ὁμιλῆ ἢ νὰ γράφῃ τινὰς τῆς
 γλωσσῶν μας, καὶ νὰ παρεκτρέφῃ (χωρὶς νὰ εἶναι ἀ-
 νάγκη) φράσεις Ἑλληνικὰς, καὶ γραικὰς ἀπολελυμένας,
 καὶ ῥήματα συνταγματὰ μὲ δοτικὰς, ἐκεῖνα ὅπῃ δὲν
 ἔχει ἢ γλῶσσα μας, καὶ νὰ φυλολογῆ τὸν Βαρεῖνον
 ἵνα νὰ εὖρη λέξεις σκωριασμένας, καὶ ἀχρήστας, ἀφί-
 ρωντας τὰς ἀχρήστας καὶ συνειθισμένας· ἢ νὰ με-
 ταχειρίζηται φράσεις, καὶ ῥόπας τινὸς ξένης γλώσ-
 σης, ὅπῃ ἰξόρει, καθὼς κάμνεν πολλοὶ ἄπο τὴς ἐ-
 δικήμας, οἱ ὅποιοι διέφθειραν καὶ ἠχρίωσαν τῆς
 γλωσσῶν, ὅσον ὅπῃ ἀνίσως δὲν ἰξόρη τινὰς Γερ-
 μανικὰ, ἢ Φραντζέζικα, ἢ Ἰταλικὰ, εἶναι ἀδυνάτον
 καὶ καταλάβῃ τὰ βιβλία, ὅπῃ καθεκάστω τυπόνονται
 εἰς τῆς γλωσσῶν μας. Ἀλλὰ τῆτο ὅσον εἶναι εὐκόλον
 νὰ τὸ ἐλέγξῃ τινὰς, ἄλλο ὅσον καὶ ἀεισώτερον εἶναι
 δύσκολον νὰ τὸ ἀποφύγῃ· ἐπειδὴ ἐν ὅσῳ μία γλῶσ-
 σα δὲν ἔχη εἷα λεξικὸν καὶ μίαν γραμματικὴν, εἶναι
 ἀδυνάτον καὶ νὰ γράφῃ καὶ νὰ ὁμιληθῆ καθὼς πρέπει.

Δ'. Καὶ εἰς τὴν χῆσιν τῶν μεταφορικῶν ὄραν πρέπει νὰ βαδίζῃ τινὰς μὲ μεγαλωτάτῳ προσοχῷ, καὶ κατ' ἔξοχῷ εἰς πράγματα φιλοσοφικά· ἐπειδὴ ἔξαιρῶντας ἐκεῖνα, ὅπῃ ἔγιναν ἤδη κοινὰ, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα δεῦν εἶναι κίνδυνος νὰ σφάλῃ τινὰς, καθὼς γαλιῶν ψυχῆς, παραχῆ νοός, ζωηρότης φαντασίας, βρασμός θυμῶ, καὶ τὰ παρομοιότησια, εἰς τὰ ἄλλα, καθὼς ἴδουμῃ ἤδη, ἢ μπορεῖ νὰ πέσῃ τινὰς συχνὰ εἰς ὁμωνυμίαν.

Εἰνὶ λόγῳ δεῦν πρέπει νὰ ξεχάσῃ τινὰς ποτὲ ὅτι τὸ ὑποκείμενον καὶ ὁ σκοπὸς τῆ ὁμιλεῦντος πρέπει νὰ εἶναι ἴσα νὰ δώσῃ νὰ τὸν καταλάβῃ, καὶ ὄχι ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ τῷ δυνατῷ ταχύτητα, σαφύειαν, καὶ ἀκρίβειαν, καὶ ἴσα τῆτο πρέπει νὰ παχίζῃ νὰ μεταχειρίζονται, μάλισα οἱ φιλόσοφοι, ὅρες τῆς πλέον εὐχῆς καὶ ὀπτιμειότερες καὶ σαφεσέρες· ὁμοίως καὶ φράσεις καὶ συντάξεις· ἴσα τί τί ὀντοπὴ εἶναι εἰς εἷνα φιλόσοφον νὰ μὴν ἰξόρη, ἢ νὰ μὴν θέλῃ (τὸ χειρότερον) νὰ ἐρμύλυθῇ καθὼς πρέπει; Πραγματῶται, μάγειροι, ράπται, τεχνῆται ἴσαφοροι, λέγει ὁ περὶ φημος Λώκιος (Δοκιμ. Φιλοσ. Βιβλ. Γ. Κεφ. 10.), ὄλοι καταλαμβάνῃν εἷνα τὸν ἄλλον, γράφῃν, ὀμιλεῖν, τελειόνῃν τὰς ὑποθέσεις τῆς, καὶ μόνον οἱ φιλόσοφοι, καὶ ἀντιλόγοι νὰ μὴν ἢμπορῃν ποτὲ νὰ καταλάβῃν εἷνα τὸν ἄλλον, καὶ νὰ τελειώσῃν τὰς ἐδικὰς τῶν; Παράπονα μεγάλα, ἀλλὰ ἐναντίον εἰς κάποιους ἄλλους περὶ πότερον, καὶ ὄχι μόνον εἰς τῆς φιλοσόφους.

Τ Μ Η Μ Α Β΄.

Π Ε Ρ Ι Π Ρ Ο Τ Α Σ Ε Ω Ν.

Κάθε κείσιν τῆς ψυχῆς ἐκφραθεῖσα μὲ λέξεις, ὀνομάζεται Πρότασις· ὅθεν μία πρότασις δεῦν εἶναι ἄλλο πρὸς μία σειρά λέξεων, εἰς τῶν ὁποίων καταφάσκειται εἷς πρᾶγμα εἰς ἄλλο, ἢ ἀποφάσκειται ἀπὸ αὐτό· ὡς ἡ ἔπαρσις εἶναι ἐλάττωμα, ἡ ἔπαρσις δεῦν εἶναι ἀνεκτὴ· ἀπὸ τὰ ὁποίας ἡ πρώτη λέγεται καταφατικὴ, καὶ ἡ δευτέρα ἀποφατικὴ.

Εἰς κάθε πρότασιν διασέλλονται τρία μέρη· ὁ ὄρος, ὅπερ δηλοῖ τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος λέγεται ὑποκείμενον τῆς προτάσεως· ὁ ὄρος, ὅπερ δηλοῖ τῶν ποιότητα, ἢ τὸν προσδιορισμὸν, ὅπερ ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον, ἢ ἀποφάσκειται ἀπὸ αὐτό, ὁ ὁποῖος λέγεται τὸ κατηγορούμενον· καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα, τὸ ὁποῖον ὁπόταν εἶναι μόνον, δηλοῖ κατάφασιν, καὶ ὁπόταν εἶναι συνηθεύμενον μετὰ τὸ εἶ, ἢ τὸ κοινὸν δεῦν, σημαίνει ἀπόφασιν, καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τῆς Διαλεκτικῆς συῦδεσμος· ἐπειδὴ συμβάλλει ἕξοπον τινὰ εἰς τὸ νὰ συυδέη τῆς δύο ὄρων. Λοιπὸν εἰς τῶν πρώτων πρότασιν, ἔπαρσις εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἐλάττωμα, τὸ κατηγορούμενον, καὶ τὸ εἶναι, ὁ συῦδεσμος, ὅπερ συυάπτει τῆς δύο ὄρων.

Οἱ δύο ὄροι, ὅπερ εἶναι τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον, ὀνομάζονται ἀπὸ τῆς Διαλεκτικῆς καὶ τὰ δύο ἄκρα τῆς προτάσεως· ἐπειδὴ τὸ εἷς τίθεται εἰς τῶν ἀρχῶν, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ τέλος. Τὸ ὑποκείμενον λέγεται ἐλάττον ἄκρον, ἐπειδὴ συυηθίζει νὰ ἔχη ὀλιγωτέραν ἔκτασιν· καὶ τὸ κατηγορούμενον λέγεται μείζον ἄκρον· ἐπειδὴ αὐτὸ πρέπει πάντοτε νὰ ἔχη πλεοναστοτέραν ἔκτασιν. Καὶ τῶντι ἡ εἷς ἔλαττώματος εἶναι πολὺ πλεοναστότερον ἐκτεταμῆν, πρὸς ἢ εἷς-

48 Τμήμ. Β'. Περί Προτάσεων .

ὄνοια τῆς ἐπέξεως· ἐπειδὴ τὸ ἐλάττωμα ἀποδίδε-
ται ὄχι μόνον εἰς τὴν ἔπαρσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν θυ-
μὸν, καὶ εἰς τὴν φειδωλίαν, καὶ εἰς τὴν λαμαργίαν,
καὶ εἰς τὸν φόβον, κτλ.

Τὸ ὑποκείμενον κοινότερον δηλεῖται μὲ εἴνα ἔσιασι-
κόν, ἢ μὲ εἴνα ὄρον ἰσοδυναμὸν ἔσιασικῶ· καὶ τὸ κα-
τηγορέμενον μὲ ἐπίθετον, οἷον· τὸ εὖ ποιεῖν εἶναι ἐ-
παινετόν· τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ, ἢ ἀποῖα
εἶναι ἐπαινετή· ὁ Θεὸς εἶναι αἰδίας.

Μερικαῖς φοραῖς ὅμως τὸ κατηγορέμενον φαίνεται
να εἶναι καὶ αὐτὸ ἔσιασικόν, καθὼς ἢ ἀποῖα εἶναι
ἀρετή. Ἐδῶ ὅμως ἀξιοσημεῖον, ὅτι κατηγορέμενον
ἀμέσως δὲν εἶναι τὸ ἔσιασικόν ἀρετή, ἀλλὰ τὸ ἐπί-
θετον μία, ὅπῃ νοεῖται ἔξωθεν· ἐπειδὴ ἡ πρώτη
πρότασις ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν, ἢ ἀποῖα εἶναι μία
τῆς ἀρετῆς, ἢ μία ἀπὸ τὸν ἀειδμόν τῆς ἀρετῆς.

Συμβαίνει πολλάκις ὅπῃ μία πρότασις να ἀπαρ-
τίξεται μόνον ἀπὸ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα, εἰς ἕνα ὅσον
ὅπῃ τὸ κατηγορέμενον να φαίνεται ὅτι λείπει· κα-
θὼς, ὁ Θεὸς ὑπάρχει. Εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν πρῶ-
την τὸ κατηγορέμενον περιέχεται εἰς τὸ ἴδιον ῥῆ-
μα· ἐπειδὴ ἴσομῃ ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ὑπάρχει ἰσοδυ-
ναμεῖ μὲ τὸ εἶναι ὑπάρχων· καὶ αὐτὸ εἰπέμεν ὁ Θεὸς
εἶναι, καὶ αὐτὴ θέλει εἶναι μία πρότασις ἐντελής· ἐ-
πειδὴ ἐδῶ τὸ ῥῆμα εἶναι, δηλοῖ ὄχι μόνον τὴν κα-
τάφασιν, ἀλλὰ ἀκόμι καὶ τὴν ὄντοτητα, δεῖ να εἰπῶ
ἔτσι· καὶ ἡ πρότασις ὁ Θεὸς εἶναι, ἰσοδυναμεῖ μὲ
τὴν, ὁ Θεὸς εἶναι ὄν.

Τέλος πάντων καὶ εἴνα ῥῆμα μόνον ἢμπορεῖ να ἀ-
παρτίσῃ μίαν πρότασιν ἐντελήν, μάλιστα αὐτὸ εἶναι προ-
σώπῃ πρώτη, ἢ δεύτερα· εἴθε ἢ ἴδια κατάληξις τῆ
ρήματος δείχνει σαφέστατα ποῖον εἶναι τὸ ὑποκείμε-
νον· καθὼς ὑπάρχω, ὅπῃ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ, ἐγὼ
εἶμαι ὑπάρχων. Τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ἐπὶ τρίτῃ προσώ-
πῃ, ὅταν τὸ ῥῆμα εἶναι ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἑξαίρετα,
καὶ ἰσάζοντα, καθὼς βρέχει, ἀσράπτει, βροῦται· εἰς
τὰ

τὰ ὁποῖα εἶναι πρόδηλον, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εἶναι ὁ Θεός· ἐπειδὴ ἄλλος τέτοιας ἐνεργείας δεῦν ἢμπορεῖ νὰ κάμῃ· ὡσεὶ τὰ τρία ῥήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐξηγήθη· μίαν φοράν ὁ Καῖσαρ· ἦλθον, ἶδον, ἐνίκησα, ἀπαρτίσαν ἔρεις προτάσεις διακεκευμένας.

Καθὼς ὅμως εἷς μόνον ῥήμα ἢμπορεῖ πολλακίς νὰ ἀπαρτίσῃ μίαν πρότασιν ἐντελή· ἐτὶ ἐξ ἐναντίας ἢ πολλαὶ λέξεις ἢμπορῶν ὅλαι ὅμῃ νὰ ἀπαρτίσῃ μίαν μόνυ πρότασιν, ὁπόταν τὸ ὑποκείμενον εἶναι εἷς, καὶ τὸ κατηγορούμενον ὁμοίως εἷς, καὶ αἱ λοιπαὶ δεῦν χρησιμύεν ἄλλο, ὡς μόνον διὰ κάποιους προσδιορισμῆς καὶ ἔροπολογίας τὸσον τῷ ὑποκειμένῳ, ὅσον ἢ τῷ κατηγορούμῳ· καθὼς αὖ εἰπῶ φέρ' εἰπεῖν, Τίτος Αὐτοκράτωρ Ρωμαίων, μὲ τὸν θάνατον Οὐεσσασιανῶ τῷ πατρός τῃ, ἐβασίλευσε μόνος εἰς Ρώμην δύο χρόνους, ἅντας διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς βασιλείας τῃ ἢ ἔσθη τῷ ἀνδραπίνῃ γῆρας· ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις δεῦν συγκροτῶν, ὡς μίαν μόνυ πρότασιν, ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον εἶναι εἷς μόνον, ὁ Τίτος, ἢ τὸ κατηγορούμενον ὁμοίως εἷς μόνον τὸ, ἡ βασιλεύων· ἢ τὰ ἐπίλοιπα δεῦν διλῶν ἄλλο, ὡς διὰ φέρους ἔροπολογίας τῷ Τίτῃ, καὶ προσδιορισμῆς τῷ τῷ τῷ, τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ ἔσθη, ἐν οἷς, καὶ καθ' ὃν ἡ βασιλεύων. Αἱ τέτοια προτάσεις ὀνομάζονται συμπεπλεγμένα.

Ἀλλὰ καὶ πολλαὶ προτάσεις ἢμπορῶν νὰ ἀναχθῶν εἰς μίαν μόνυ· καθὼς, ὁ Κικαίρων ἦτον Φιλόσοφος, ὁ Κικαίρων ἦτον Ρήτωρ· αὐταὶ αἱ δύο θέλων γῆ μίᾳ μόνῃ αὖ εἰπῶ· ὁ Κικαίρων ἦτον Φιλόσοφος καὶ Ρήτωρ· καὶ αἱ τέτοια προτάσεις λέγονται συυθετοι.

Ὡς τὸσον ὡς τῷ συμπεπλεγμένων ἢ συυθέτων προτάσεων, πρέπει νὰ ὀμιλήσωμῃ πλέον ἐκτεταμένα, ὁμοίως ἢ ὡς τῷ ἀρχικῶν ἢ παρεμπιπτασῶν, ἢ τῷ ἔροπολογημένων, ἢ ἐκθετικῶν, ἢ τῷ καταφατικῶν, ἢ ἀποφατικῶν, ἢ τῷ καθόλου, καὶ μερικῶν,
Elem. di Files. T. II. D ἢ καθ'

ἢ καθ' ἕκαστα, ὅπῃ κάμνεν τὴν ποιότητα καὶ ποσότητα, καὶ τέλος πάντων πρὸς τῶν ἐναντίων, καὶ ἀντιφρασεῶν, καὶ ὄλων ἐκείνων, ὅπῃ ἰδιαίτερον μὲν διάφορα ὀνόματα ἔλαβον μερικοὶ Φιλόσοφοι, καὶ μάλιστα οἱ Μαθηματικοί, πρὸς τῶν ὁποίων τέτων ὄλων εἰδῶν θέλωμεν πραγματεύεσθαι εἰς ἕνα τρόπον, ὅπῃ νὰ μὴ γῆμι μία ἀπλή καὶ ἀνώφελης ὀνοματοθεσία, ἀλλὰ νὰ διδασθῆ καὶ ἡ χρῆσις, ὅπῃ πρέπει νὰ κάμνωμεν τὰ καθ' ἕνα εἶδος τῶν προτάσεων, καὶ ὁ ἕνα, μὲν τὸν ὁποῖον ἐμπεδόνεται εἰς καθ' ἕνα πρῶτον ἢ ἀλήθεια, καὶ τὸ ψευδὸς τῆς καθ' ἕνα μιᾶς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΣΤΑΝΤΑΝΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
 ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Προτάσεων συμπεπλεγμένων ἔ ἀπλῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀρχικῶν καὶ παρεμπιπτεσῶν.

Προτάσις συμπεπλεγμένη λέγεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας ὁ εἶδος, ἢ ὁ ἄλλος ὅρος, ἢ τὸ ῥῆμα εἶναι συμπεπλεγμένον, ὅστις περιλαμβάνει περισσότερας ἢ μίαν λέξεις σημαντικὰς διαφόρων ἰδεῶν· καὶ ἀπλή εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας οἱ ὅροι εἶναι ὅλοι ἀπλοῖ, καὶ σημαίνουσι καθ' ἑαυτὸν μίαν μόνον ἰδέαν. Ἡ πρότασις, φέρει εἰπεῖν, ὁ Θεὸς εἶναι αἰδῖος, εἶναι ἀπλή· ἐπειδὴ δὲν περιλαμβάνει περισσότερον ἢ τὴν ἀναγκαίαν ὅρος· καὶ ἡ, ὁ Θεός, ὁ δημιουργὸς πάντων τῶν ὄντων, ὑφίσταται παρ' ἑαυτῶν ἀπ' αἰῶνος, εἶναι συμπεπλεγμένη, ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον, κοντὰ εἰς τὴν θεμελιώδη ἐννοίαν τῶν Θεῶν, περιλαμβάνει ἀκόμι καὶ τὸ, ὅτι εἶναι δημιουργὸς πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ κατηγορούμενον, ἔξω ἢ τὴν θεμελιώδη ἐννοίαν τῆς ὑπάρξεως, περιέχει καὶ τὸ, ὅτι ὑφίσταται παρ' ἑαυτῶν, καὶ ἄπλοτον αἰῶνων.

Πάντες ὅταν τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ κατηγορούμενον ἔχεν προσθεμένης ἄλλας λέξεις σημαντικὰς καμίας ἰδέας προσθέτε, αἱ προτάσεις γίνονται συμπεπλεγμένα. Συμπεπλεγμένα γίνονται ἀκόμι καὶ ἀπλῶς προσεθῆτι εἰς τὸ ῥῆμα, καθὼς· ὁ Θεὸς εἶναι ἀναμφιβόλως, ἢ βεβαίως, ἢ ἀναγκάως αἰδῖος, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις δὲν κάμνουν ἄλλο, ἀλλὰ δίδουν μίαν περισσότεραν δύναμιν εἰς τὴν κατάφασιν.

Ἐνας ὅρος ὅμως ἢ μπόρει νὰ γῆν συμπεπλεγμένος καὶ πολλὰς ῥόπας. α'. Ὡς τῶν ὄντων, καθὼς· ὁ σοφὸς ἄνθρωπος εἶναι ἀπέραχος. β'. Ὡς τῶν μετοχῶν, οἷον· ὁ Ἰκαρος, πίπτωντας εἰς τὴν θάλασσαν,

ἐπνίγηκε. γ'. ὅτι τῶ ἀπτελευμηῶν φηκῶν, καθὼς ὁ ποιητής, ὡς πατρὸς μου, ἔπεσον. δ'. ὅτι τῶ ἀφύρων μορίων, ὅπως σιωδέν προς ἀλλήλα τὰ ἀφύρα ὀνόματα, οἷον τὰ χρυσᾶ, ἢ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα τὰ συζυγία τῶ Πλάτωνος, ἢ τῶ Ἀριστοτέλους τὰ πράγματα τὰ γεγονότα μετ' ἐπιμελείας, ἢ ἀμελείας ἢ ἐξάρτησις ἀπὸ τῆς, ἢ ἐκείνῃ τῶ πράγματος ὁ ὑπὲρ ἀρετῆς ἔραος, ἢ τὸ ὑπὲρ τῆς κακίας μῖσος. ε'. ὅτι τῶ παρεμπιπτεσῶν προτάσεων, αἱ ὅποιαι εἶναι συνηζυγίαι μετὰ τὰς ἀρχικὰς, ἢ σοικειώδεις, εἰς τὸ ὅποιον πίπτειν ὅτι τῶ ἀναφορικῶν μορίων, καθὼς Ὀμήρου, ὅς τις ἐποίησε τῶ Ἰλιάδα, ἐποίησε τῶ Ὀδύσειῳ ὁ Ἔκτωρ, ὅπως ἐφόνόησε τὸν Πάριον, ἐφόνόησε ἀπὸ τὸν Ἀχιλλεῖα ἢ Ἔκτωρ, ἀφ' ἧς ἐφόνόησεν, ἢ μετ' ὅ ἐφόνόησε τὸν Πάριον, κτ.

Ἰσέον ὁμοῦς πρώτον, ὅτι ὅλοι οἱ εἰρημῆοι ἔσοποι ἠμπορῶν νὰ ἀναχθῶν εἰς ἀλλὰς τόσας παρεμπιπτεσῶν προτάσεις, οἷον ὁ σοφὸς ἀνθρώπος θέλει νὰ εἴπῃ ὁ ἀνθρώπος, ὅς τις εἶναι σοφός. Ἰκαρος πίπτωντας, Ἰκαρος, ὅς τις ἔπισεν. Πομπήϊος νικήσας Μιθριδάτῳ, ἐθειάμβωσε. Πομπήϊος, ὅς τις, ἢ ἀφ' ἧς ἐνίκησε Μιθριδάτῳ, ἐθειάμβωσεν.

Β'. ὅτι αἱ προτάσεις, τῶ ὁποίων τὸ ῥῆμα εἶναι ἢ μεταβατικόν, ἢ ἀμετάβατον ἀναφορικόν, εἴτ' ἐν ἀτελές, εἶναι ὅλαι ἐκ φύσεως συμπεπλεγμέναι, καθὼς Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὰς Πέρσας, θέλει νὰ εἴπῃ Ἀλέξανδρος ἦτον νικητὴς τῶ Περσῶν ὅτι τὸ κατηγορέμῳ εἶναι τὸ νικητὴς τὸ δὲ, τὰς Πέρσας, εἶναι εἷνα ἀναπλήρωμα τῶ κατηγορημῶν. Παρομοίως καὶ Πυθαγόρας ὡς ἦλθε τὴν Αἴγυπτον, Ἔκτωρ ἐφόνόησε ἀπὸ τὸν Ἀχιλλεῖα, καὶ τὰ παρόμοια.

Γ'. ὅτι τὸ ἀναπλήρωμα τῶν τῶ προτάσεων, ἢ τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρεται τὸ κατηγορέμῳ, πολλαῖς φοραῖς ἐκφέρεται μετ' εἷνα ῥῆμα ἀπαρέμφατον, ἢ μετ' ἑμίαν πρότασιν παρεμπιπτεσῶν, ἢς ἀπογεῖται τὸ ἵνα, ἢ ἄλλο τοῖον μόριον ὅσον ὁ Θεός

Θεός ἐπιτέλλεται συγχωρεῖν, ἢ ἵνα συγχωρῶμεν τὰς ἐχθρὰς· εὐθὰ τὸ συγχωρεῖν, ἢ ἵνα συγχωρῶμεν τὰς ἐχθρὰς, εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον κατηγορεῖται ἡ θεία ἐπιτολή· καὶ ἡ πρότασις αὐτὴ εἶναι ἰσοδύναμος μὲ τὴν, τὸ συγχωρεῖν τὰς ἐχθρὰς εἶναι θεία ἐπιτολή· θεία ἐπιτολή εἶναι, ἵνα συγχωρῶμεν τὰς ἐχθρὰς, κτ.

Δ'. Ὅτι μερικοὶ ὅροι, μ' ὅλον ὅπῃ εἶναι ἀπλοῖ εἰς τὴν ἔκφρασιν, εἶναι ὅμως συμπεπλεγμένα καὶ τὴν εὐνοίαν· διὰ τὴν ἔξω ἀπὸ τὴν κυρίαν ἰδέαν, ὅπῃ δηλῶν, διεγείρην καὶ μίαν ἄλλην, ἢ ὁποῖα εἶναι συνδεμένη με αὐτὰς· ὡς ἀδείγματος χάριν, ἀνίσως εἰπῶ, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἔκαμν εἰρῴν με τὰς Γάλλους· καθ' οὗτος ὅπῃ τὸ ἀκέραιον, ἐνοεῖ μαζί με τὸ Καῖσαρ καὶ τὸ Φραγγίσκος ὁ δεύτερος, Δεξ τῆς Ἀεσείας, κτ. Τέτοιοι ὅροι εἶναι ἀκόμι καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅπῃ ἐξηγῶν τὰς τίτλους, ὅπῃ δίδονται εἰς μερικὰ ὑποκείμενα, διὰ κανένα κατόρθωμά τους, καθὼς συνηθίζην οἱ πωρινοὶ Εὐρωπαϊοὶ, μιμνήσκοντες τὰς παλαιὰς Ῥωμαῖνας, οἷον, τὸ, Σεβαστός, ὁμιλῶντας διὰ τὸν Οὐκράβιον, τὸ, Ἀφρικανός, ὁμιλῶντας διὰ τὸν Σκιπίωνα, καὶ τὸ, Ταυρικός, διὰ τὸν περὶ τὸν φερόμενον καὶ φιλέλληνα Ποτέμκιν.

Αὐταὶ ὅλαι αἱ ὡς ἀπατηρήσεις εἶναι ἀναγκαῖαι, ὅχι μόνον εἰς τὸ νὰ διακρίνωμεν ποῖαι προτάσεις εἶναι ἀπλοῖ, καὶ ποῖαι συμπεπλεγμένα, ἀλλὰ (τὸ ἀφελιμώτερον) καὶ εἰς τὸ νὰ ἰξούρωμεν νὰ προσδιορίζωμεν καθὼς εἰς κάθε λογῆς ὁμιλίαν, ποῖαι λέξεις ἀνήκον εἰς μίαν πρότασιν, καὶ ποῖαι εἰς ἄλλω· γνώσις ἀπαραίτητος εἰς τὸ νὰ ἠμπορῶμεν νὰ διακρίνωμεν, καὶ νὰ ἀποφασίζωμεν περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς ψεύδους τῶν προτάσεων, μάλιστα ὅποταν αἱ συμπεπλεγμένα περιλαμβάνον λέξεις πολλὰς, καθὼς πολλάκις συμβαίνει ὅταν μία ὁλόκληρος καὶ κοινοτενὴς περὶ τὴν ἀλήθειαν φερεται ὅλη εἰς μίαν, ἢ δύο προτάσεις.

Διὰ νὰ κρίνωμεν ὅμως περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς

ψύδης τῆς συμπεπλεγμένων προτάσεων, τὸ ἀναγκαιότερον εἶναι τὸ ἀποδοτικόν, ὅτι αἱ προδοτικαί, ὅπῃ κἀμνην συμπεπλεγμένον εἶνα ὄρον, τότε χησιμύεν εἰς τὸ τὰ συσεῖλαν, καὶ τὰ προσδιορίσαν τὸ σηματόμηνόν τε, καὶ τότε τίθενται ἀπλῶς διὰ μόνον καλλωπισμόν. Ἀρίστως εἰπῶ, φέρ' εἰπεῖν, Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἀνὴρ μιᾶς ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, ἠφανίσε μὲ ὀλίγης στρατιώτας τὸ ἀναείθμητον στρατόμα τῆς Περσῶν. Ἐπὶ αὐτὰς τὰς προδοτικὰς, τὸ, μέγας εἶναι προσδιορισμὸς ἀναγκαῖος· ἐπειδὴ δείχνει ἀπειθῶς περὶ τίνος Ἀλέξανδρος εἶναι ὁ λόγος· ὁμοίως καὶ τὸ, τῆς Περσῶν, δείχνει ποῖον ἦτον τὸ στρατόμα, ὅπῃ ἠφανίθη ἔπὸ αὐτόν· τὸ δὲ, ἀνὴρ μιᾶς ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, δὲν προσδιορίζει αὐτὸς ἦτον Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἢ ἄλλος τινάς· ὁμοίως καὶ τὸ, ἀναείθμητον, δὲν δείχνει, ὅτι τὸ στρατόμα ἦτον τῆς Περσῶν, ἢ ἄλλων τινῶν· παρῶμοίως καὶ τὸ, μὲ ὀλίγης στρατιώτας, μῆτε αὐξάνει, μῆτε ὀλιγοσύνει καθόλου τὴν σημασίαν τῆς ῥήματος.

Ὅθεν αὐταὶ αἱ τρεῖς προδοτικαὶ δὲν ἀνήκον καθόλου εἰς τὴν ἔσιν τῆς προτάσεως, καὶ ἠμποροῦν τὰ ὀνομασθῆν ἐπισιωθεῖς· εἰς καιρὸν ὅπῃ τὸ, μέγας, καὶ τὸ, τῆς Περσῶν, εἶναι καὶ τὰ δύο προδοτικαὶ ἐπισιωθεῖς· διὰ τὴν αὐτὴν εἰπῶ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἠφανίσε τὸ στρατόμα τῆς Περσῶν, ἢ πρότασις ἕκει, καὶ εἶναι ἀρκετώτατα σαφῆς καὶ προσδιορισμῆ· αὐτὸς ὅμως εἰπῶ ἀπλῶς, Ἀλέξανδρος ἠφανίσε τὸ στρατόμα, δὲν εἶναι καθόλου σαφῆς, μῆτε προσδιορισμῆ· ἐπειδὴ κανένας δὲν καταλαμβάνει διὰ ποῖον Ἀλέξανδρον, καὶ διὰ ποῖον στρατόμα ὀμιλῶ· μῆτε αὐτὴν παραδέσω τὰς λοιπὰς τρεῖς προδοτικὰς, ὅπῃ εἰπῶμεν ἐπισιωθεῖς, λαμβάνει κανένας προσδιορισμόν, λέγωντας δηλαδὴ Ἀλέξανδρος ἀνὴρ μιᾶς ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, μὲ ὀλίγης στρατιώτας ἠφανίσε τὸ ἀναείθμητον στρατόμα.

Λοιπὸν διὰ τὸ εἶναι ἀληθῆς ἢ ἀρχικὴ πρότασις, εἶναι ἀνάγκη τὰ εἶναι ἀληθεῖς ὅλαι αἱ ἐπισιωθεῖς προ-

Θῆκαι· ὅτι τὸ ψευδὲς ἄτι θέλει εἶναι ἢ προσηγορικὴ πρότασις, ἀνίσως ἀλλάζοντας τὰς ἐσιώδεις προσηγορίας, εἰπῶ· Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τῆς Πελαγίας ἠφανίσθη τὸ στρατόμα τῆς Περσῶν, ἢ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἠφανίσθη τὸ στρατόμα τῆς Ρωμαίων. Αἱ ἐπισηώδεις ὁμοίως προσηγορικῆαι, ἢμπορῶν νὰ εἶναι ὅλαι ψευδεῖς, καὶ ἢ πρότασις νὰ εἶναι ἀληθευῆαι· ὅτι ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ψευδὲς ὅτι ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦτον ἀνὴρ μιᾶς ἀκαταμαχίτης ἀνδρείας, καὶ ὅτι τὸ στρατόμα τῆς Περσῶν ἦτον ἀναείθμητον, καὶ ὅτι τὸ ἠφανίσθη μὲ ὀλίγας στρατιώταις, καὶ ὅμως νὰ εἶναι ἀληθευῆαι, ὅτι ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἠφανίσθη τὸ στρατόμα τῆς Περσῶν.

Παρατηρεῖται ἀκόμη, ὅτι ὁπόταν εἷς ὄνομα εἶναι ἀρκετὰ προσδιορισμῆον, ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ μὲ κάμμειαν προσηγορικῆαι, αἱ ἄλλαι προσηγορικῆαι, ὅπῃ ἠθέλαν προσεθεῆαι, ὅτι νὰ τὸ προσδιορίσων περὶ ἄλλο, δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖνται πλέον ὡς ἐσιώδεις, ἀλλ' ὡς αὐτόχρημα ἐπισηώδεις· ὅθεν ἢμπορῶν νὰ εἶναι ψευδεῖς, καὶ νὰ μὴ κάμνουν μ' ὅλον τὸ πᾶν ἀρχικῆαι πρότασιν ψευδῆ· Ἀνίσως εἰπῶ, φέρ' εἰπεῖν, Ἀρης ὁ υἱὸς τῆς Κρόνης, ἐνομίζετο Θεὸς τῆς πολέμου· τὸ, ὅτι ἦτον υἱὸς τῆς Κρόνης ὁ Ἀρης, θέλει εἶναι ψευδὲς, ὅχι ὅμως καὶ ὅτι ἐνομίζετο Θεὸς τῆς πολέμου, ὅπῃ εἶναι ἢ ἀρχικὴ πρότασις. Ὁμοίως αὖ εἰπῶ· Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ὁ υἱὸς τῆς Διὸς, ἠφανίσθη τῆς Πέρσας, μ' ὅλον ὅπῃ τὸ, ὅτι ἦτον υἱὸς τῆς Διὸς, καθὼς ἐθρυλλεῖτο, εἶναι ψευδὲς, μὴ ὅμως αὐτὴ ἢ προσηγορικὴ ἐσιώδης (ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τῆς Ἀλεξάνδρου εἶναι ἀρκετὰ προσδιορισμῆον μὲ τὸ πᾶν προσηγορικῆαι τῆς μέγας), δὲν κάμνει ψευδῆ τὸ πᾶν ἀρχικῆαι πρότασιν, ἢ ὅποια ἠθέλε γνῆ ψευδῆς, ἀνίσως ἔλεγα μόνον· Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τῆς Διὸς, ἐπειδὴ δὲν ἰξόρμη αὖ κανόνιας Ἀλέξανδρος υἱὸς τῆς Διὸς, ἐνίκησε τῆς Πέρσας· καὶ ὅτι νὰ τὴν κάμνουν ἀληθεῆαι, πρέπει νὰ προσεθεῖται· Ἀλέξανδρος ὁ λεγόμενος υἱὸς τῆς Διὸς, καὶ τὰ ἔξῃς.

Εἶναι ὅμως καὶ κάποιαι προσηγορικῆαι, αἱ ὅποια μ' ὅ-

λον ὅπῃ φαίνονται ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰκαναὶ ἐκ φύσεως νὰ προσδιορίσῃν ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζονται, μ' ὅλον τῷ δυνάμειν ἀρκῆν διὰ τὰς διαφόρας δόξας, ὅπῃ ἔχον θελὶ τῶν πραγμάτων οἱ ἀφρωποὶ. Λέγωντις, ὡς ἀδείγματος χάριν, ἡ ἀληθὴς θρησκεία, φαίνεται ὅτι αὐτὴ ἢ προδήκη δυνάμειν ἔπρεπε νὰ χρεασθῇ ἄλλο τι θεμιτότερον· ἐπεὶδὴ ἀληθινὴ θρησκεία δυνάμειν ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ὡς μίαν· μ' ὅλον τῷ, ἐπεὶδὴ κάθε ἔθνος δοξάζει διὰ ἀληθινῶν θρησκειῶν τὴν ἐδικλῶτε, αὐτὸς ὁ ὅρος μῦει πάντα ἀμφίβολος· ὅθεν ὅποταν μεταχειρισθῇ τινὰς παρεμοίεθ ὅρος, ἡ αὐτὴ πρότασις ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθὴς ὡς πρὸς εἴνα ἔθνος, καὶ ψευδὴς ὡς πρὸς ἄλλο. Ἀπίσως εἶπῃ διηλαθῇ τινὰς, ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἀπαγορεύει τῶν χῆσιν τῶ οἴνου, αὐτὴ ἢ πρότασις θέλει εἶναι ψευδὴς ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀληθὴς ὡς πρὸς τῶς Οὔθωμανῶς, οἱ ὁποῖοι διὰ ἀληθινῶν θρησκειῶν ἐννοῦν τῶν Οὔθωμανικῶν, ἢ ὁποῖα ἀληθινὰ ἀπαγορεύει τὸν οἶνον.

Ὅθεν διὰ νὰ εἶναι ἀληθεῖς αὐταὶ αἱ περιπτώσεις κοντὰ εἰς ὅλας, πρέπει νὰ σηκωθῇ ἢ ἀμφιβολία μετ' ἄλλας τινὰς προσδιορισμῶς. Λοιπὸν ἀπίσως ἀπὲ τῶ ἀληθὴς, τεθῇ ἢ Οὔθωμανικὴ θρησκεία ἀπαγορεύει τὸν οἶνον, ἢ πρότασις θέλει εἶναι ἀληθὴς διὰ ὅλας. Καὶ ἀπίσως εἴνας Οὔθωμανὸς ἔλεγχῃ, ἢ ἀληθὴς θρησκεία, τῶτ' ἔσιν ἢ Οὔθωμανικὴ θρησκεία, ἢ ἢ θρησκεία τῶ Μωάμεθ, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀληθὴς, ἀπαγορεύει τῶν χῆσιν τῶ οἴνου, ἢ ἀρχικὴ πρότασις ἢ θελεν εἶναι μ' ὅλον τῷ ἀληθὴς· ἐπεὶδὴ ἢ ἐσιώδης προδήκη, ὅπῃ προσδιορίζει τῶν εἴνοιαν τῆς θρησκείας ἐδῶ, εἶναι τὸ ἐπίθετον Οὔθωμανικὴ, καὶ τὸ ἐπίθετον ἀληθὴς δυνάμειν εἶναι πλέον, εἴμῃ μίαν προδήκη ἐπσιώδης, ἢ ὁποῖα ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ψευδὴς, καθὼς καὶ εἶναι, χωρὶς νὰ κάμῃ ψευδῇ τῆς ἀρχικῶν προτάσεων.

Σημειωτέον ἀκόμι καὶ τῷ, ὅτι εἰς μερικὰς προτάσεις συμπεπλεγμῶς ἐκείνη, ὅπῃ φαίνεται παρεμ-

πίπτουσα είναι κυρίως ἀρχική· καὶ ἐκείνη, ὅπως φαίνεται ἀρχική, δεῖν εἶναι, εἰμὴ μία προδήκη τῆς παρεμπιπτόσης. Λέγωντας λόγῳ χάριν, ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἀποφαίνομαι, ἢ εἶναι βέβαιον, ἢ ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὅλαι αἱ εἰρηνοὶ καὶ ιδέαι ἔχον τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδέουσι, ἢ κατ' αὐτὸ ἀρχική πρότασις εἶναι, ὅλαι αἱ εἰρηνοὶ καὶ ιδέαι ἔχον τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδέουσι· καὶ τὸ, ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἢ ἀποφαίνομαι· καὶ τὸ εἶναι βέβαιον, ἢ ἀποδεδειγμένον, δεῖν εἶναι, ὅτι ἀπλῶς προδήκαι εἰς τὴν κατάστασιν αὐτῆς τῆς ἰδίας προτάσεως, ἢ ὅποια ἐσέκετο ὁμοίως καὶ ἀνίσως ἔλεγε τινὰς, ὅλαι αἱ εἰρηνοὶ καὶ ιδέαι ἔχον, κατὼς ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἢ ἀποφαίνομαι, ἢ κατὼς εἶναι βέβαιον, ἢ ἀποδεδειγμένον, τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδέουσι. Παρομοίως ἀνίσως εἶπῃ τινὰς· ἢ πείρα δείχνει, ὅτι αἱ εἰρηνοὶ καὶ προσβολαὶ δεῖν διικνεῖνται εἰς τὴν ψυχὴν, ἀνίσως δεῖν διαπορθμολογεῖν εἰς τὸν ἐγκέφαλον διὰ μέσῃ τῆς νύκτων· ἢ ἀρχική πρότασις θέλει εἶναι ὅτι αἱ εἰρηνοὶ καὶ προσβολαὶ δεῖν εἰκνεῖνται εἰς τὴν ψυχὴν, ἀνίσως δεῖν διαπορθμολογεῖν εἰς τὸν ἐγκέφαλον διὰ μέσῃ τῆς νύκτων· καὶ τὸ, ἢ πείρα δείχνει, θέλει εἶναι μία προδήκη, διὰ τὴν βεβαιώσῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς τῆς ἀποφάνσεως.

Εἰς παρομοίας προτάσεις συμβαίνει πολλάκις νὰ εἶναι ἀμφίβολον ποία πρέπει νὰ ληφθῇ ἀρχική, καὶ ποία παρεμπίπτουσα· ἢ ὅποια ἀμφιβολία δεῖν ἢ μὴ πορεῖ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀλλέως, εἰμὴ συμπεραίνωντας ἀπὸ τὰς δεξιότητες, ἢ ἀπὸ τῆς συνέπειαν, ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς ἐκείνου, ὅπως τὰς προφέρει· διὰ τὴν ἀνίσως εἶπῃ Περιπατητικὸς εἶπῃ εἶναι γνώμη κοινὴ ὅτι τὰ χρώματα, οἱ χυμοὶ, αἱ ὀσμαι ὑφίστανται εἰς τὰ σώματα, ἢ ἀρχική πρότασις δι' αὐτὸν θέλει εἶναι, ὅτι αὐτὰ αἱ ποιότητες ὑφίστανται πραγματικῶς εἰς τὰ σώματα, κατὼς θέλει φανῆ ἀπὸ τῆς συνέπειαν, εἰς τὴν ὅποιαν θέλει συμπεράνῃ, ὅτι ὑφίστανται.

58 Τμήμ. Β'. Περί Προτάσεων.

βανται εἰς αὐτὰ πραγματικῶς. Ἀνίσως ὅμως ἡ αὐτὴ πρότασις προφερθῆ ἄπο εἰς ἑνα Φιλόσοφον νεωτερικόν, ἡ ἀρχικὴ δὲ αὐτὸν θέλει εἶναι μόνον, ὅτι τέτοια εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη· ὅμως ἄπο αὐτὸ θέλει συμπεράνῃ, ὅτι αὐτὴ ἡ γνώμη εἶναι τελείως ψευδής.

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀξιοθετηθήσεως συλλάγονται δύο ἀφελίμοι κανόνες· εἰς τὰς δὲ τὰς προτάσεις, ὅπῃ κἀμνομεν ἡμεῖς, καὶ ὁ ἄλλος δὲ ἐκείνας, ὅπῃ ἀκέομεν ἄπο ἄλλων, ἢ ἀναβάζομεν εἰς συγχεύματα ἄλλων.

Ἐπειδὴ εἰς τὰς ἐδικάσμας προτάσεις, δὲ νὰ βασιλεύῃ πάντοτε ἡ ἀλήθεια (τὸ ὅποιον πρέπει νὰ φροντίζῃ πάντοτε κάθε σοφὸς καὶ τιμημένος ἀνθρώπος), πρέπει νὰ προσέχωμεν πρῶτον νὰ εἶναι ἀληθῆ ὅλα τὰ ἐσιώδη μέρητων· δεύτερον νὰ εἶναι ὡσαύτως ἀληθῆ καὶ τὰ ἐπισιώδη· καὶ ἀνίσως ἡ ἀλήθεια αὐτῶ δὲν μᾶς εἶναι σαφὴς καὶ βεβαία, πρέπει νὰ τὰ ἀναλείπωμεν (τὸ ὅποιον ἡμποροῦμεν νὰ τὸ κἀμνομεν πάντοτε ἐλεύθερα· ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν εἶναι ἀναγκαῖα), ἢ νὰ τὰ ἔροπολογοῦμεν, καταφάσκοντές τε ἀμφιλογουμένως.

Εἰς τὰς προτάσεις τῶν ἄλλων συμβάλλει πρῶτον νὰ ἐξετάζομεν ποῖα μέρη εἶναι ἐσιώδη, καὶ ποῖα ἐπισιώδη· ἔπειτα νὰ συμπεραίνωμεν, ἀν ἡ ἀλήθεια, ἢ τὸ ψεῦδος συμβαίνει εἰς τὴν ἀρχικῶν, ἢ εἰς τὴν παρεμπέπτυσαν πρότασιν.